

CAECILIA.

ALGEMEEN MUZIKAAL TIJDSCHRIFT VAN NEDERLAND.

UITGEGEVEN ONDER GEREDELDE MEDEWERKING VAN

W. F. G. NICOLAÏ, J. C. BOERS, ED. DE HARTOG, Prof. W. MOLL, Prof. A. D. LOMAN, Mr. J. C. M. VAN RIEMSDIJK, Mr. J. N. VAN HALL, G. A. HEINZE, DAVID KONING, J. VAN SANTEN KOLFF, G. H. WITTE en anderen.

De uitgave geschiedt op den 1en en 15en van iedere maand bij **MARTINUS NIJHOFF** te 's Gravenhage, aan wien men alle stukken de redactie en de uitgave betreffende gelieve te adresseeren. Prijs f1.50, fr. p. p. f1.65 per kwartaal. Men abonneert zich voor den geheelen jaargang. Advertentiën worden berekend tegen 12½ cent den regel, groote letters naar plaatsruimte.

INHOUD. — *Over de muzyk der Grieken en Romeinen*, door Dr. C. VAN OSENBRUGGEN. — *Willen De Haan*, door W. F. G. NICOLAÏ. — *Binnenlandsche berichten*: 's Gravenhage, Hoorn, Zwolle, Groningen. — Ingezonden. — *Nieuwe uitgaven*: St. Gregorius-blad, n°. 4; Blätter für Hausmusik, A en B, Heft XVIII, XIX en XX; Album van Nederlandsche Toondichters, 6e afl. — Correspondentie. — Programma's. — *Nederlandsche Toonkunstenaars-vereeniging*. Opgaaf der nieuwe leden, toegetreden na 1 Mei 1876. — Advertentiën.

Over de Muzyk der Grieken en Romeinen.

Het woord, dat in het grieksch „kunst” beteekent (*τέχνη*), duidt eigenlijk in 't algemeen aan het gereedmaken, behandelen, onder de oogen brengen, evenals het latijnsche woord *ars* het tesaemenvoegen, vormen van, of eene gedaante geven aan een voorwerp, terwijl ons woord kunst subiectief eene vaardigheid, geschiktheid te kennen geeft. In meer beperkten zin beteekent *τέχνη*, *ars*, kunst, scheppen en vormen of de bekwaamheid van scheppen en vormen van regelmatige, harmonische, schoone voorwerpen, de kunst van het schoone of de „schoone kunsten”.

Kunst is scheppen, d. w. z. eene werkzaamheid, waardoor datgene, wat in het gemoed woont, te voorschijn komt. Zij alleen wil scheppen en onderscheidt zich daardoor, dat zij zichzelf bewust is van alle praktische werkzaamheden, die op een bepaald doel des uitwendigen levens gericht zijn. (Nuttige kunst in tegenoverstelling van schoone kunst is niets dan handwerk.)

Het verband tusschen het in- en uitwendige, of tusschen datgene wat in de kunst voortbrengt en voortgebracht wordt, is zoo nauw verwant, dat de indruk of werking van den geest onmiddellijk tot uitwendig scheppen aandrijft, na zich eerst in den geest door het scheppen volkomen ontwikkeld te hebben. Voor alles moet de kunstvorm, om het gevoel in gelijke beweging te brengen, eene algemeene gelijkmatigheid bezitten, die zich in mathematische verhoudingen of organische levensvormen voortdoet. Zonder die gelijkmatigheid houdt hij op kunstvorm te zijn. Muzyk werkt slechts daardoor, dat zij verhoudingen, — de

beeldhouwkunst doordat zij natuurvormen in zich opneemt. Rukt zij zich van deze los, dan verliest zij den grond, waarop zij tot onzen geest naderen kan.

Schoon noemen wij die vormen, welke de ziel aandoen op eene aan haar natuur eigene, waarlijk gezonde wijze, en haar om zoo te zeggen gelijkmatige trillingen mededeelt, welke geheel met haar inwendigen bouw overeenkomen. Het ligt in een kunstwerk opgesloten als eene innige verbinding van een kunstidee met uitwendige vormen, dat het eene eenheid hebben moet, waarop alles in het kunstwerk betrekking heeft, en waardoor de verschillende, opvolgende of nevens elkander bestaande deelen zoo verbonden gehouden worden, dat het eene het andere als het ware noodig heeft en onmisbaar maakt. Het kunstwerk moet één geheel zijn.

Hetgeen er verder over het wezen en den inhoud der kunst kan gezegd worden, daarover handelt de aesthetica als de wetenschap der kunst, en van het volledig te voorschijn treden van het schoone daarvan.

Naar aanleiding van de verschillende gaardheden der kunstvoortbrengselen worden de kunsten in twee hoofdafdeelingen gesplitst: de scheppende of nabootsende en de werkdadige of beeldende kunsten. De eerste zijn die kunsten, waarin de mensch alleen uit zichzelf, zonder een buiten hem bestaande, vreemde stof (door stem, spraak, beweging) een kunstwerk te voorschijn brengt; zij zijn de muzyk, de dichtkunst, de redenaarskunst, de tooneelkunst, de danskunst; daarentegen zijn de werkdadige of beeldende kunsten diegene, waarin de mensch met buiten zich zelf bestaande, vreemde stof (steen, metaal, hout en dergelijke) een kunstwerk uitvoert; zij zijn de bouwkunst, de beeldhouwkunst en de schilderkunst.

De muzyk of toonkunst (*ἡ μουσική*), welke deels gebruik maakte van de menschelijke stem of het gezang (vokaalmuzyk), deels van de tonen van instrumenten, lier, cithar, fluit, enz. (instrumentaalmuzyk) werd bij de Grieken van den oudsten tijd (tot op het midden der 6e eeuw v. Chr.) altijd in nauw verband met de dichtkunst beoefend, en wel in meer beperkten zin in de epische en elegisch-jambische dichtsoorten bij voordrachten van zangers, rhapsoden en declamateurs (recitatieven), in veel uitgebreider omvang in de voortbrengselen der lyrische dichtkunst en in de voordrachten

der choren, zoowel het gezang als de instrumentaal-muzyk. Met de poëzie en de muzyk werd nog het dansen beoefend, eene kunst waarvoor, volgens geloofwaardige schryvers, wedstrijden werden ingesteld.

De geschiedenis der muzyk bij de Grieken splitst zich in drie zeer duidelijk te onderscheiden tijdvakken. Het eerste omvat het tijdverloop van de oudste tijden der Grieksche geschiedenis tot op de verhuizing der Doriërs (1000 v. Chr.) In dien halfmythischen tijd beschouwde men Azië nog als de moeder der kunsten. De muzyk werd in Griekenland wel verstandiger opgevat, maar inderdaad is haar stand dezelfde als in 't Oosten. Men zingt den Goden hymnen ter eere, of vervroolijkt zich bij maaltijden met de liederen van den zanger; want de held, de koning hoort den zanger gaarne en belooft hem, maar zelf kan en mag hij geen toonkunst beoefenen.

Van de verhuizing der Doriërs af vangt de historische tijd van Griekenland aan, en met dezen het tweede tijdvak van de geschiedenis der Grieksche muzyk. Snel ontwikkelt zich in dat tijdvak de toonkunst, maar altijd in nauw verband met de dichtkunst, zoodat de geschiedenis der Helleensche muzyk noodwendig ook in het gebied der Helleensche poëzie moet overgaan, en omgekeerd. Nu komen de wedstrijden van muzyk in zwang; met choren en dansen worden de groote nationale feesten gevierd en offeranden aan de Goden gebracht. Groote kunstenaars, wier namen in dankbare herinnering leven, doen de kunst voortgaan, de kunstmiddelen nemen in aantal toe, tonen, rhythmensorten worden gevormd, meermalen onder invloeden uit Azië afkomstig. De muzyk behoudt haar grootscheenvoudig, ernstig, godsdienstig maar ook streng en onopgesmukt karakter. Zij wordt een gewichtig opvoedingselement. Haar grootsten bloei bereikt zij gedurende de halve eeuw, die den oorlog met de Persen voorafgaat, en dien roemrijken strijd zelf (490—480 v. Chr.), tot aan den Peloponnesischen oorlog, die voor Griekenland zoo rijk aan gevolgen was.

Naast de edele en doorwrochte muzykale praktijk komt, zooals 't schijnt, niet zonder aanleiding uit Aegypte, een scherpzinnige, diepgevoelde, waarlijk mathematische toonleer met de elementen om tot volmaaktheid te geraken. Met den Peloponnesischen oorlog begint het derde en laatste tijdvak. De muzyk wordt ingrijpend hervormd, zij leert zich volkomen van de poëzie losmaken, in het tonen-systeem komen veranderingen, een nieuwe tonenleer verzet zich vijandig tegen de oude zuiver mathematische. In de plaats der vroegere eenvoudige kunst komt een pronkende, vroolijke en gevaarvolle weelde in de aanwending der kunstmiddelen, het virtuoosdom bloeit. Bijna als vijanden staan de oude muzyk van het tweede tijdvak tegenover de nieuwe van het derde naast elkander. Verstandige mannen zien de ontaarding, klagen en spreken vergeefs ten voordeele der eenvoudige, grondige oude kunst. In dien toestand gaat de muzyk op het alles onderwerpende, alles inzwelgende Rome over. Griekenland is verder een der nevenstroomen, die zich in den hoofdstroom van 't Romeinsche rijk storten, en waarvan in 't vervolg geen sprake meer is. Toch is de kunstenaar aanleg van het Grieksche volk zoo groot, dat, in weerwil van ontaarding, in weerwil van onderwerping, zijn muzyk genoeg voortreffelijke elementen tot op den christelijken tijd redt en overbrengt en opwekkend voor de beginnende christelijke toonkunst worden kan.

Evenals de Grieksche taal in 't algemeen zich naar

de bijzondere volkstammen in bijzondere dialecten onderscheidt, zoo verdeelde zich ook de Grieksche muzyk naar het karakter der verschillende volkstammen in onderscheidene toonsoorten, waaronder er in den vroegeren tijd bijzonder drie vermeld worden: de Dorische, Phrygische en Lydische. De Dorische toonsoort, de laagste onder deze drie, wordt algemeen als ernstig en deffig aangeduid, het meest geschikt om een rustige, bezadigde, vaste gemoedsstemming uit te drukken. De Phrygische, de middelste der drie, ongetwijfeld ontleend aan de gurnisch makende, de harts-tochten opwekkende muzyk der Phrygiërs bij den dienst van Cybele, en ook in Griekenland bij woeste Dionysusfeesten gebezigd, was vooral geschikt voor het uitdrukken van geestdrift en losbandigheid. Eindelijk de Lydische, die onder de drie den hoogsten toon had en de vrouwelijke stem het meest nabij kwam, bezat eensdeels een droevige, klagende, anderdeels eene teedere en zachte uitdrukking, weshalve zij voor het meest geschikt tot het onderrichten der jeugd gehouden werd.

Het lijdt wel geen twijfel, of de Grieken, die geen tot een gecentraliseerden staat vereenigd volk, maar nevens elkander wonende stammenooten waren, overeenkomstig de individuele zeden, ontwikkeling en neiging der verschillende woonplaatsen hunne eigene volksliederen hadden, waaraan zich de tonen der lyren en fluiten paren moesten. Kwamen nu de stammen bij gemeenschappelijke offers onder koorgezang te zamen, dan moest het verschil in melodie zich opmerkelijk openbaren. Zoo is aan de door de Doriërs gezongen melodien de Dorische toonsoort ontleend, aan de Aeolische liederen de Aeolische, aan die der Ioniers de Ionische. Van zulke volksliederen den toonaard aan te wijzen is nu niet meer mogelijk, daar geen dier liederen is overgebleven en wij niets beters dan kunnen dan de verzekering der oude schryvers, dat het zoo geweest is, aannemen. Zij verzekeren, dat de choren eerst in de Dorische toonsoort, dan in de Phrygische, en ten laatste in de Lydische onderricht kregen. Dat ieder dier toonaarden een eigendommelijk karakter had, behoeft niet aangetoond te worden. Opmerkelijk blijft zulks in het verschil tusschen de Lydische toonsoort, die met onze Majeur, en de hypodorische, die met onze Mineur overeenkomt.

In de verdere ontwikkeling der Grieksche muzyk kwamen bij de drie vroeger vermelde toonsoorten twee nieuwe, namelijk: de Ionische, ten opzichte van de hoogte en diepte der tonen tusschen de Dorische en Phrygische toonsoort staande, van een enigzins zwakken aard, toch niet zonder een zeker pathos, en bijzonder voor treurzangen geschikt; en de Aeolische, tusschen de Phrygische en Lydische, vroolijk, gevoelvol, harts-tochtelijk, vooral geschikt voor de Lesbische en Pindarische lierzangen. Bij deze vijf hoofdtoonsoorten sloten zich langzamerhand even zoo vele nevensorten aan: aan de dorische de hyperdorische en hypodorische; aan de phrygische de hyperphrygische en hypophrygische; enz.

De systematische reeks der bovengenoemde toonsoorten is de volgende:

1) de Hypodorische,	9) de Aeolische,
2) de Hypoionische,	10) de Lydische,
3) de Hypophrygische,	11) de Hyperdorische,
4) de Hypoaeolische,	12) de Hyperphrygische,
5) de Hypolydische,	13) de Hyperphrygische,
6) de Dorische,	14) de Hyperaeolische,
7) de Iastische,	15) de Hyperlydische,
8) de Phrygische,	

Toonladders, die op de intervallen van het Grieksche viersnaren-systeem geground zijn, waren er in de Grieksche muzyk drie: de diatonische, de chromatische en de enharmonische. Bij de diatonische, de eenvoudigste, 't meest met de natuur overeenkomende en vandaar ook de meest gebruikte, waren de intervallen op het viersnarig instrument twee en een halve toon. Bij de chromatische, die ook zeer oud was, maar veel minder gebruikt werd, was een interval van anderhalven toon met twee halve tonen verbonden, van welke laatste de eene meer, de andere minder dan een halve toon was. De enharmonische toonladder, de jongste en als zeer opgewekt en krachtig geroemd, had een interval van twee geheele en twee quart tonen.

De opvolging der intervallen was in de verschillende toonsoorten onderscheiden. Zoo waren b. v. de intervallen der diatonische toonladder in de Dorische toonladder: $\frac{1}{2}$, 1, 1; in de Phrygische 1, $\frac{1}{2}$, 1; in de Lydische 1, 1, $\frac{1}{2}$.

Dorisch
E. f. g. A.
 $\frac{1}{2}$ 1 1

Phrygisch
D. e. f. G.
1 $\frac{1}{2}$ 1

Lydisch
C. d. e. F.
1 1 $\frac{1}{2}$

Dr. C. VAN OSENBRUGGEN.
(Wordt vervolgd.)

WILLEM DE HAAN.¹

De nederlandsche toonkunstenaar, wiens naam boven dit opstel te lezen is en van wien wij eenige composities ter beoordeeling ontvingen, is den 24n Sept. 1849 te Rotterdam geboren en toonde reeds in zijn prille jeugd veel muzikalen aanleg te bezitten, zoodat kort na de eerste lessen die aan de muziek gewijd werden spoedig eenige kinderlijke pogingen in de compositie ontstonden, die, zoo als dat meer het geval is, zich op een gebied bewogen dat ver buiten het bereik der krachten van den knaap lag, daar die pogingen in eenige opera's nithiepen, welke hij in zijn elfde jaar zonder studien in harmonie of contrapunt gemaakt te hebben, opschreef. Zonder daaraan veel waarde te hechten, wekte het den vader van De Haan op den raad van eenige muzikale vrienden, waaraan deze "gewrochten" getoond werden, in te winnen en het gevolg was hem in de gelegenheid te stellen zijn krachten te ontwikkelen en te beproeven. Toen de schooljaren bijna ten einde liepen begonnen de eerste studien in de harmonieleer onder leiding van den heer W. F. G. Nicolai, die destijds met het onderwijs in de theorie der muziek aan de muziekschool der Maatschappij t. b. d. t. (even als met de directie van de Zangvereniging) afdeling Rotterdam, was belast en van wiens voortdurende belangstelling van toen af tot op zijn later streven hij steeds met buitengewone ingenomenheid en hartelijkheid spreekt. De studies werden later, onder Nicolai's opvolger, den heer Bargiel voortgezet. Doch daar de muziek altijd nog door den vader beschouwd werd als een kunst, die slechts als uitspanning en stichting den zoon op zijn levensweg ter zijde zou staan, betrad hij in zijn 16e jaar de koopmans loopbaan. Al spoedig bleek het echter dat hij daarvoor niet geschikt was, en de muziek werd hoe langer hoe meer zijn lievelingsstudie. Geen vrij oog-

blik op zijn kantoor werd verzuimd om kleine schetsen op muziekpapier te maken, dat hij daartoe altijd in zijn lessenaar verborgen hield. Een gesprek met den heer Nicolai en met zijn meester op de piano, den heer S. De Lange Jr., gaf eindelijk aanleiding tot het besluit hem geheel en al de gelegenheid te geven zich aan de toonkunst te wijden. Tot 1870 bleef hij op de muziekschool, waar ieder jaar op de examens het een en ander van hem werd ten gehoor gebracht; daarna begaf hij zich naar het buitenland. Te Leipzig werd een winter door hem doorgebracht. Hij hoorde er veel en deed er veel ervaring op, maar hij kwam ook tot de overtuiging dat het onderwijs aan het Conservatorium de vergelijking met de voortreffelijke muziescholen van Nederland niet kon doorstaan zonder in de schaduw gesteld te worden. Hier ontstond de Violonsonate (op. 3) en zijn Ouverture Die kleine Seesjungfrau (geschreven naar aanleiding van Andersen's sprookje van dien naam). Beide werken werden op de openlijke examens van het Conservatorium te Leipzig opgevoerd. Daarna verliet hij die stad om den volgende winter een bezoek aan Berlijn en Weenen te brengen, waar hij in den omgang met mannen als Joachim, Rubinstein, Brahms en vele anderen de heerlijkste gelegenheid had zijn kunst meer en meer te leeren liefhebben en zichzelf te bekwamen. Een bezoek te Keulen, waar hij door de kunstenaars op de hartelijkste wijze werd ontvangen, gaf aanleiding dat hij, ingevolge den raad van dr. Hiller, de leiding van het Caeciliën-verein te Bingen op zich nam. Hier had hij gelegenheid zijn talent als dirigent (dat hij reeds te Kralingen als directeur der zangvereniging „Andante" geoefend had) te toonen en met een klein maar dapper koor gelukte het hem, ondersteund door de orkesten der naburige steden, menige uitvoering te geven, waarvan toevallig aanwezige kunstenaars steeds met lof gewag maakten. Met lust werd gecomponeerd en zoowel daar als in de naburige deutsche steden werd menig muziekstuk van zijn hand opgevoerd, maar vooral ook werden zijn studien op de piano en op het orgel voortgezet en na drie jaren vruchtbaar streven vertrok hij in het begin van dit jaar (1876) naar Darmstadt, waar hem de leiding van het „Mozart-verein" werd opgedragen en waar hij zich tot nu toe in een bijzonder aangename werkkring beweegt. Voortdurend hield hij zich met de compositie bezig en er ontstonden liederen, duetten en allerlei instrumentale stukken. Bij voorkeur wijdt hij echter zijn krachten aan werken die zich op dramatisch gebied bewegen zoals cantates, ensembles en losse scènes. Als het ideaal van zijn streven zweeft hem evenwel de compositie eener opera of liever van een „muzikaal drama" voor den geest. Hieruit is de gevolgtrekking gemakkelijk te maken, dat hij tot de Wagnerianen behoort, al wist men niet dat hij (in de „Mannen van betekenis in onze dagen" uitgave van Kruseman & Tjeenk Willink te Haarlem, onder leiding van N. C. Balsem) een zeer belangrijke bijdrage geleverd heeft tot de kennis en waardeering van dien grooten meester.

Wat nu de composities van De Haan betreft, er is „stijl" in. Hij zegt wat hij denkt te moeten zeggen op eigenaardige manier, en zijn thema's hebben iets aantrekliks door hun beslistheid; men zou ze wellicht tevens populair kunnen noemen.

Dat is al dadelijk het geval met de „Drei Albumblätter für Pianoforte, zonder opus-nummer uitgegeven, bevattende: I. Marsch; II. Menuetto galante en III. Märchen. Het zijn allerliefste stukken, die verdienen door ieder onderwijzer aan zijn leerlingen ter beoefening te worden voorgelegd. Zwaar zijn ze volstrekt niet, maar

¹ De redactie ontving op haar verzoek, van zeer bevoegde zijde, de biographische schets, welke voornamelijk aan de beoordeeling van De Haan's werken.

krachtig, bevallig of beschrijvend in overeenstemming met hun titel. Ze zijn uitgegeven te Creuznach bij Gebrüder Wolf en kosten 15 Sgr. (of 1 Mark 50 Pfennige). Als bijzonderheid zij nog medegedeeld, dat, blijkens een noot, n°. 2 gearrangeerd is voor klein orkest en de orkestpartijen bij de uitgevers te verkrijgen zijn.

Het belangrijkste werk, dat ik van De Haan tot nu toe heb leeren kennen (een symphonie van zijn compositie, te Rotterdam voor eenige jaren onder zijn eigen directie uitgevoerd, ken ik niet), is een Sonate voor viool en piano, uitgegeven bij Breitkopf & Härtel te Leipzig, als op. 3.

Ik heb in langen tijd niet zulk een frisch, gezond, zelfstandig werk van een jong componist onder de oogen gekregen. De thema's zijn oorspronkelijk, de behandeling er van eigenaardig; het werk is niet te lang, moduleert niet gezocht of te veel.... kortom er zijn zooveel goede eigenschappen in op te merken, dat ik 't van mijn plicht reken onze musici en muzikliefhebbers met nadruk op dit opus te wijzen. Het bestaat uit vier of liever vijf afdelingen: 1. Allegro energico $\frac{3}{4}$; Andante poco maestoso $\frac{4}{4}$; Allegro molto (Scherzo?) $\frac{3}{4}$ met tusschenspel in $\frac{3}{4}$; een klein Intermezzo $\frac{4}{4}$, dat als inleiding dient voor het Finale, Allegro molto $\frac{4}{4}$. Het werk heeft C-groote terts tot hoofdtoonsoort; reeds dat is een aangenaam verschijnsel! Jonge componisten dwepen anders zoo gaarne in mineur — „weltschmerz-lich" — en in Adagio's met vier of vijf mollen! De Haan plantst ons onmiddellijk waar hij ons hebben wil, en beslistheid van uitdrukking is zoo weldadig! Ik wil mij niet verdiepen in een breedvoerige omschrijving van de onderdeelen dezer Sonate; voor musici die wat geleerd hebben is zulks overbodig, en dilettanten hebben er meer aan als zij het werk spelen, dan dat zij er een beschrijving van lezen. Het is keurig gedrukt, gelijk dat met alles het geval is wat door de uitstekende firma, reeds genoemd, wordt uitgegeven. Het is „seinem Freunde W. Margadant" toegewijd.

Opus 4 bevat „Drei Lieder von Carl Scriba für Alt (mezzo-sopran) oder Bariton mit Begleitung des Pianoforte". Ze zijn „Fräulein Nina Schleuning gewidmet" en insgelijks uitgegeven bij Breitkopf & Härtel (prijs 2 Mark). Deze liederen hebben mij niet zoo voldaan als de pianowerken zooveel vermeld. Ik vind er wel de eigendommelijkheid van De Haan's schrijfwijze — zijn stijl — in, maar ze zijn mij niet innig, niet waarlijk melodius genoeg. Al dadelijk n°. 1 (Das alte Märchen) had, dunkt mij, indrukwekkender kunnen zijn; maar behalve dat ik de declamatie niet onberispelijk vind, beweegt zich de melodie, vooral in den beginne, te veel op en om dezelfde intervallen en is ze daardoor onmogelijk in staat indruk te maken. N°. 2 en 3 zijn in den beginne zeer gewoon, maar worden later belangrijker, zij het dan ook, minder zangbaar. Alles te zamen genomen dunkt mij dat de componist met deze liederen het bewijs geeft, dat de instrumentale compositie eerder het gebied zal wezen waarop hij lanweren behalen zal dan het vocale.

Een nieuw bewijs daarvoor vind ik het op. 5 „Skizzen zu H. C. Andersens Bilderbuch ohne Bilder. 6 Klavierstücke" in twee Heften. (Creuznach, Gebr. Wolf, seinem Freunde Gisbert Enzian gewidmet. Heft I à 2 Mark; Heft II à 2 Mark 20 Pf.).

Ik moet eerlijk bekennen dat ik bij de eerste lezing van den titel enig wantrouwen opvatte tegen den inhoud. „Skizzen zu ein Bilderbuch ohne Bilder"? Dat kwam mij bijna ongerijmd voor. Bij nader overleg even-

wel kwam ik tot de overtuiging, dat er in onze instrumentaal-musiek zooveel voorkomt dat men niet „à la lettre" heeft op te nemen — er is zooveel dat men in overdrachtelijken zin moet opvatten — dat ik besloot onbevooroordeeld het „Bilderbuch" open te slaan. Ik ken het genoemde werk van Andersen niet, maar erken gaarne, dat de uittreksels welke De Haan boven elk der zes nummers door hem uitgegeven plaatst, verlokkelijk genoeg zijn om met den geheelen inhoud bekend te worden. Met een weinige verbeeldingskracht kan men zich een duidelijk begrip vormen van hetgeen de schrijver, en in navolging van hem de componist, heeft gewild. Om den lezers een denkbeeld te geven van De Haan's bedoelingen, geef ik hier een kort overzicht van de opschriften der verschillende nummers, die in zijn op. 5 te vinden zijn; de lezers mogen nu zelf beproeven of zij in zijn composities het onderwerp terug — en goed uitgedrukt vinden.

N°. 1 teekent een grafgevoel in een groote kloosterkerk. De vorsten des lands sluimeren er kalm. De maan, die door Andersen sprekende wordt voorgesteld, ziet nog den overmoedigen lach die om hun lippen zweefde en met macht over vreugde of kommer beliste. — Sluimert nu, gij dooden! (zoo zegt de maan), ik denk aan u, ik doe mijn koude stralen in uw stil koninkrijk nederdalen.

N°. 2 luidt: Daar ligt een Hunnen-graf — hier is poëzie in de natuur. Hoe denkt gij wel dat de menschen die opvatten? Ik wil u verhalen wat ik in den vorigen avond en des nachts daar vernam.

N°. 3. Er was eens een klein schoorsteenvegtje. „Nu kan de heele wereld mij zien" zeide hij, „en de maan kan me zien en de zon ook. Hiob! Hiob!" riep hij, zijn bezem zwaaiende.

N°. 4. „Ik hou veel van kinderen" zei de maan; „vooral de heele kleintjes zijn zoo grappig."

N°. 5. Een eenzaam nonnenklooster; twee zusters stonden op den toren en luidden het klokje. Beneden reed ondertusschen een reiswagen voorbij, de postillon blies op zijn hoorn — de arme nonnen vestigden met overeenstemmende gedachten hun blik op het voertuig — in het oog van de jongste blonk een traan.

N°. 6. Er werd bruiloft gehouden.

De hoofdvraag bij stukken gelijk de bovenstaande is evenwel: hebben ze, ontdaan van hun opschriften, muzikale waarde; schenken ze muzikaal genot ook al kent men de bedoeling niet, die de componist kan gehad hebben bij de vervaardiging? En dan geloof ik dat, op enkele uitzonderingen na, een toestemmend antwoord mag gegeven worden. Trouwens De Haan's muzikale natuur is van zoodanigen aard, dat men nooit onvoldaan zijn werken uit de hand legt en het is dan ook wel te wenschen dat hij rustig blijve voortgaan aan innerlijke volmaking en door veel te schrijven (al wordt ook niet al het geschrevene gedrukt) zich meer en meer dat meesterschap verwert, dat het kenmerk van den volleerden kunstenaar is en waarvan De Haan's composities reeds zooveel in zich bevatten.

Zijn landgenooten vooral mogen niet verzuimen aan zijn geestvoortbrengselen warme belangstelling te schenken.

W. F. G. NICOLAÏ.

BINNENLANDSCHE BERICHTEN.

's Gravenhage. — Met genoeg hebben wij een „Orgelbespeling" bijgewoond, gegeven in de Klooster-

kerk alhier op 14 Juli door den heer A. N. Koopman, organist der Grootte Kerk. Het programma, hierachter te vinden, wijst niets dan de beste namen aan wat de componisten betreft en de uitvoering van de moeilijke en meestal zeer ingewikkelde orgelcomposities was hoogst verdienstlijk. Ten behoeve eener zeer gewenschte afwisseling had zich de heer Koopman weten te verzekeren van de medewerking van mejuffrouw K. Griepkoven, onderwijzeres voor den solozang aan de leidsche muziek-school. Wij leerden in mej. G. een zeer goede zangeres kennen begaafd met een fraaie en krachtige altstem, die zij voortreffelijk weet te gebruiken; ook haar muzikale voordracht even als haar duidelijke uitspraak is te prijzen. Men mag de Leidenaren geluk wenschen met deze aanwinst. Een bijzonder woord van lof brengen wij den heer Koopman, voor de discrete wijze waarop hij den zang van mej. G. op het orgel begeleidde. De registratie was met smaak gekozen en rijk aan afwisseling.

Het concert werd gegeven ten voordeele van den bouw van een nieuw orgel in de Grootte kerk; het orgel dat er thans staat is ten eenenmale onbruikbaar geworden en kerkvoogden hebben reeds moeten besluiten een seraphin-orgel daarvoor in de plaats te stellen. Men begrijpt wel het onhoorbare van dezen toestand en het is te hopen dat de vele pogingen die er in het werk gesteld zijn en worden om in de behoefte aan een nieuw orgel te voorzien, waardig der hoofdkerk van de Ned. Herv. gemeente, met een gunstigen uitslag zullen bekroond worden, en dat men zich weldra zal mogen beroemen op een even fraai werk — zooveel grooter natuurlijk, de verhouding der kerkgebouwen in aanmerking nemende — als dat door den heer Koopman thans bespeeld en dat den vervaardigers, de firma Bätz & Co., te Utrecht, zooveel eer aandoeft.

Dat men met ernst bezield is ten goede van de instandhouding en verbetering der orgels in de kerken der Ned. Herv. gemeente alhier bevestigd o. a. de belangrijke reparaties van die in de Bethlehems- en Willemskerk; de zoon en opvolger van wijlen den heer C. F. Witte (firma Bätz & Co.) heeft daarvan alle eer. De instrumenten (in der tijd vervaardigd door den heer Kam) zijn thans wederom voor een reeks van jaren in goeden staat gebracht.

Hoorn. — De liedertafel Sappho heeft haar 25-jarig bestaan luisterrijk gevierd. De dag van 11 Juli zal stellig in veler herinnering levendig blijven en niet weinig hebben bijgedragen tot ontwikkeling van het muzikale leven alhier. 's Morgens te elf uur arriveerde de stoomboot „Stad Hoorn“ uit Amsterdam met een groot aantal zangers en het orkest van Stumpf; zij begaven zich door de met veel vlaggen en wimpels (tot verwondering van velen was het stedelijk muziekkorps niet daarbij tegenwoordig) versierde stad naar het madhuis, waar de receptie plaats vond door den eere-voorzitter Mr. W. K. Baron van Dedem en den voorzitter P. Messchaert. Bevatte de toespraak van eerstgenoemde vele bijzonderheden uit de geschiedenis zooveel der gemeente als van de feestvierende liedertafel, in die van den tweede werd in het bijzonder het woord gericht tot het aanwezig eereled den heer J. C. Van de Bloequery, een der oprichters van Sappho, die voor het feest herwaarts gekomen was — wel een blijken van voortdurende liefde voor de liedertafel en zijn geboortestad. De heer M. A. Caspers, voorzitter van „Amstels Mannenkoor“ gaf de repliek op zijn ge-

wone welsprekende manier. Sappho zong den welkomstgroet (woorden van haar voorzitter, muziek van haar directeur, den heer H. F. A. Utermöhlen). Na de ontvangst ten raadhuize begaven de zangers zich naar het feestlokaal en werd de algemeene repetitie gehouden. Van de beraamde matinée in de open lucht kon niets komen door de ongunstige weersgesteldheid. Te zes uur had de optocht plaats van de deelnemende liedertafels met haar banieren, onder de opwekkende tonen der muziek. Te acht uur begon het feestconcert. Een compositie van den bekwamen oud-directeur van Sappho, de heer H. A. Meyroos, thans te Arnhem gevestigd, een „Festvorspiel“, opende het concert en bracht de hoorders al dadelijk in de gewenschte feestelijke stemming; daarop volgde, door de gezamenlijke liedertafels voorgedragen, het schoone „Festgesang an die Künstler“, van Mendelssohn. De uitvoering van dit nummer, even als van al de ensemblestukken onder directie van onzen Utermöhlen was uitmuntend; ook n°. 5 van het programma: „O Welt du best so wunderschön“, door Meyroos, den componist, gedirigeerd werd levendig toegejuicht. Hetzelfde was het geval, toen de heer Heinze optrad om zijn „Bede“ (n°. 7 van het progr.) te dirigeren; aan het slot van dit nummer vernam men een daverenden bijval, waarvan een deel aan den verdienstlijken baryton-solist (lid der liedertafel „Euterpe“ te Amsterdam) gewijd werd.

Daar beperking ons is voorgescreven vermelden wij in het algemeen dat de opgekomen liedertafels waren: Euterpe en Amstels mannenkoor uit Amsterdam; Arion uit Alkmaar; Zang en vriendschap uit Haarlem; Monnikendams mannenkoor uit Monnikendam en De harmonie uit De Beemster, en dat zij hun reeds bij vorige gelegenheden behaalden roem handhaafden of wel een gunstigen eersten indruk maakten.

Het eerste was met Euterpe (ofschoon niet talrijk vertegenwoordigd), maar vooral met Amstels mannenkoor het geval (flink vertegenwoordigd door circa 50 leden), en beiden hun directeuren mochten de voldoening smaken eer in te leggen met de vereenigen aan hun zorgen teovertrouwd. Het was een aangenaam intermezzo toen op veler verlangen de feestvierende liedertafel zelf (schoon niet op 't program vermeld) bij het begin van het tweede deel optrad en de voor deze gelegenheid vervaardigde Welkomstgroet benevens Mendelssohn's Festgesang voordroeg.

De tweede feestdag, opgevoolt door zonneschijn, bood een Matinée van Stumpf en, des avonds, het tweede groot concert. De orkestwerken werden door het orkest van Stumpf op voortreffelijke wijze uitgevoerd, en zeer zeker sprak de voorzitter uit aller naam toen hij den heer Stumpf een warm woord van hulde bracht. Groot genot verschaffen de zang-solo's van mevr. Hageman, der muziekwereld voor eenige weken meer bekend onder den naam van mej. Franciska Stoetz. Zij kon haar huwelijksleven bezwaarlijk beter inwijden dan door het optreden op een feestconcert en werd met warmte toegejuicht, zoowel na de Aria en de Variaties, als na de Liederen door haar voorgedragen.

Van de door ons vermelde liedertafels trad alleen De harmonie van De Beemster (directeur de heer J. B. v. d. Woude) op en verwierf veel bijval. De goede uitvoering van dit gezelschap deed te meer genoegen, omdat het uit een kleine plaats tot ons kwam, waar men zoo gaarne ontwikkeling op kunstgebied wenscht en men ze zoo zelden ontmoet.

Het concert werd besloten door de voordracht van het Volkslied van J. W. Wilms (Wien neerlandisch bloed

door de adren vloeit), dat door het grootste gedeelte der aanwezigen staande werd aangehoord.

Wij meenen de overige festiviteiten met stilzwijgen te mogen voorbijgaan; ze droegen evenwel niet weinig bij tot het waardige en opgewekte, dat tot een bijeenkomst gelijk deze behoort. Wij wenschen ten slotte der liederstafel Sappho een voortdurenden bloei toe onder de degelijke leiding van den directeur Utermöhlen en het volijverig bestuur.

Zwolle. — Den 2 Jan. jl. zond ik aan de redactie een verslag over den zomer en winter van 1875, doch dit schijnt verloren geraakt te zijn, althans van de plaatsing heb ik niets bespeurd, en daar ik er geen copie-boek op na houd, moet ik mij thans tevreden stellen slechts datgene te melden, wat in het begin van dit jaar in de zwolsche muziekwereld is voorgevallen.

Zoo als men aan de langdurige stilzwijgendheid van den zwolschen correspondent zal bemerkt hebben, valt er hier sinds het treurig sterfgeval der zwolsche afdeeling van de Maatschappij t. b. d. t. zeer weinig te melden. De gunstige afloop van het concert van onzen directeur, den heer Van Riemsdijk, op 10 Jan. jl., is door mijn mede-correspondent bekend gemaakt.

Den 19 Jan. had een klein doch uitgelezen publiek het genot het Florentijner strijkkwartet te mogen hooren. De uitvoering was boven allen lof verheven.

Het programma behelsde: Quartet in Es van Mendelssohn; Andante van Schubert en Scherzo van Raff, en, ten slotte Quartet op. 18 No. 2, in G-dur, van L. Van Beethoven.

Op 20 April gaven eenige dames, met medewerking van den heer Van Riemsdijk, een concert ten behoeve der noodlijdenden door den watersnood, dat een schitterende uitkomst opleverde. Den 22 April was er een concert van het Emser Cur-orkest onder leiding van den heer J. Langenbach (zie programma), dat volgens gewoonte alweder slecht werd bezocht. Den 3 Mei had de uitvoering van de leerlingen der muziekschool plaats; een goed gevulde zaal bewees dat men met deze nuttige instelling zeer ingenomen is. Alles liep goed af; de soms nog al moeilijke solo's (zie progr. Nos. 5 en 10) werden door jeugdige maar veel belovende leerlingen, al hadden ze nogal met technische moeilijkheden te kampen, goed voorgedragen; ook de ensemble-stukken werden flink en met aplomb uitgevoerd en men mag deze uitvoering als goed geslaagd beschouwen.

Het Piusfeest op 21 Juni jl. werd alhier evenals elders door een invitatie-concert, onder leiding van den heer Bartholomeus, gevierd, en het zeer talrijk opgekomen publiek was over de uitvoering zeer tevreden (zie progr.). Den 15 Juli had de openbare les der zangschool en den 19 die voor de leerlingen der blaas- en strijkinstrumenten plaats. De Etude voor vier clarinetten scheen voor de leerlingen veel te zwaar en de stemming liet nog al te wenschen over. Hiertoe zal wel veel hebben bijgedragen de omstandigheid, dat de instrumenten niet van een en dezelfde fabriek afkomstig waren, alsmede de heersche warmte. Het harmonie-korps maanoeuvreeerde zuiver en met aplomb.

In de viool-klasse werd onder anderen door zeven violisten een Air varié van Dancal in G-dur vrij goed uitgevoerd.

De oefeningen voor alt-viool uit de Methode van Bruni, hadden wel iets meer geacheveerd en rustiger voorgedragen moeten zijn; ook in de Romance van Beethoven in F-dur liet de zuiverheid wel wat te wenschen over; van den violoncellist mag men goede ver-

wachtingen koesteren, doch zijn toon is nog wat zwak.

De beste voordracht der vioolklasse was zonder twijfel die van J. Trooswijk, welke de Mélancholie van Prume meesterlijk speelde en algemeene bewondering opwekte. Het strekt zijn leermeester, den heer Van Riemsdijk, tot groote eer een leerling in een betrekkelijk korten tijd op zulk een hoogte gebracht te hebben. Intusschen wenschen wij de gezamenlijke leeraren geluk met den gunstigen afloop der openbare les, en het is voor de commissie, doch inzonderheid voor den heer Thiebout, die deze nuttige instelling in 't leven heeft geroepen, een groote voldoening dat er zulke schoone resultaten zijn verkregen.

Groningen. Ons Harmonie-orkest blijft steeds krachtig en in vele opzichten vooruitgaan. De bezetting won in getal en gehalte, de uitvoeringen in eenheid en smaak. De beide wekelijkse concerten en de daaraan voornagende repetitiën worden druk bezocht.

Onlangs heeft het orkest een uitstapje gemaakt naar Leeuwarden, Kampen en Zutphen. Hoewel ons van nabij ter ooren kwam, dat de concerten op al die plaatsen zeer goed voldaan hebben en nieuwe engagementen in 't vooruitzicht zijn gesteld, zullen wij gaarne aan personen, die er tegenwoordig waren, overlaten te vermelden wat men goed- of afkeurde en hoe het publiek tevreden was. Slechts het programma diere uitvoeringen, dat ook den 5 Juli te Groningen diende, zenden wij met dit bericht in.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het Muzikaal Tijdschrift „Caecilia.”

WelEd. Heeren!

In N°. 15 van het muzikaal tijdschrift „Caecilia” komt een verslag voor van den zangwedstrijd, gehouden te Amsterdam, den 24 Juni ll., waarin de handelwijze der liederstafels, die den haar toegekenden prijs hebben geweigerd, zeer wordt afgekeurd.

Uw verslaggever zegt: „de Jury kent de prijzen toe, aan haar, die ze verdiend hebben”, merkt daarbij tevens op, „dat, al ware de Jury niet bekend, de vereenigingen zich toch aan haar uitspraak moeten onderwerpen” om ten slotte de handeling der Liederstafels te bestempelen met eigenwaan.

Wat de twee eerste punten betreft, daaromtrent wenschen ondergeteekenden geen aanmerkingen te maken, als zijnde ook de meening toegedaan, „dat, al ware het zelfs, dat een Jury prijzen toekende aan vereenigingen, die ze niet verdiend hadden, de liederstafels zich toch aan dat oordeel moeten onderwerpen”; maar, moet het oordeel der Jury — in welken geest dit ook uitvalle — beslissend zijn, dan wordt van haar leden verwacht, dat zij stipt de voorwaarden zullen nakomen, vervat in de reglementaire bepalingen van den oproepingsbrief. Daarin toch was bepaald: „dat de Jury na afloop van iedere afdeeling terstond uitspraak zoude doen.”

In strijd met dit artikel en tegen de gewone gebruiken bij zangwedstrijden in, verliet de Jury de zaal en keerde na een afwezigheid van circa 20 minuten terug om verslag uit te brengen, evenwel zonder de minste mededeeling omtrent stemming of aantal stemmen.

Tegen deze wijze van oordeelvellen nu, achte de

liedertafel „Rotte's Mannenkoor“ zich verplicht, protest te moeten aantekenen en meende zulks niet anders te kunnen doen, dan door den haar toegedachten prijs te weigeren.

Uw verslaggever schijnt deze handeling der Jury geheel uit het oog verloren te hebben en daarom vermenen de ondergetoekenden ten sterkste te moeten opkomen tegen de uitdrukking eigenwaan, waar de handeling uit diep gevoel van eigenwaarde is geschied.

Met beleefd verzoek bovenstaande in het eerstvolgend nummer van uw geëerd blad te willen opnemen, tekenen met achting

Commissarissen der liedertafel
„Rotte's Mannenkoor“.

NIEUWE UITGAVEN.

St. Gregoriusblad. De inhoud van de Juli-aflevering (N°. 4) luidt aldus: De Zang in de lagere school. Het Orgel (vervolg). Maria-Liederen voor kerk en huisgezin, bewerkt door Adr. Mes Jz. Mededeelingen en berichten.

Van de „Blätter für Hausmusik“ herausgegeben von E. W. Fritsch, te Leipzig, verschenen navolgende afleveringen:

Classe A. Gesangsmusik.

Heft XVIII. Max Josef Beer, Es flusst mich wieder, von H. Heine (N°. 3 aus Op. 7); Eduard Rohde, Sehnsucht von C. Immermann; Julius Janssen, Mein Glück von E. E. v. Hallberg.

Heft XIX. J. Rheinberger, Träumen im Winter von Ottilie Stieler (N°. 4 aus Op. 26); R. Metzendorf, Chor der gefangenen Gepidenfrauen, aus dem 4n Act der Oper „Rosamunde“ von Wilhelm Fellechner; A. Naubert, Mir ist's zu wohl ergangen aus Scheffel's Trompeter von Säckingen (N°. 1 aus Op. 7).

Heft XX. Georg Vierling, Recitativ und Arioso aus „Der Raub der Sabinerinnen“ von Arthur Fitger; Franz von Holstein, Lebensüberfluss von J. Grosse, (N°. 2 aus Op. 24).

Classe B. Claviermusik.

Heft XVIII. Ernst Flügel, N°. 4 aus „Mondscheinsbilder“, Op. 7; Eduard Rohde, Elegie; Alban Förster, Kanon.

Heft XIX. M. J. Beer, N°. 1 aus „Fünf Minnelieder“, Op. 6; J. Rosenhain, Abenddämmerung N°. 4 aus den „Albumblättern“, Op. 82.

Heft XX. P. Lacombe, N°. 4 aus „Albumblätter“, Op. 23; G. Sandré, Berceuse; H. Schulz-Beuthen, Clavierstück aus Op. 24; E. Flügel, N°. 2 aus „Mondscheinsbilder“, Op. 7; E. Drobisch, Clavierstück.

Van het Album van oorspronkelijke Compositiën van Nederlandse Toondichters, uitgaaf: Louis Roothaan, te Amsterdam verscheen zovoelen de 6e aflevering bevattende:

N°. 14. Nocturne (voor piano) van S. De Lange Jr. en

„15. Impromptu (insgelijks voor piano) van Henri Vink.

Het eerstvolgend nummer der Caecilia zal niet op 15 Augustus, maar eerst op 1 September verschijnen.

J. K. te Bayreuth. Wij hebben het vervolg van uw opstel: Uit het muziekleven der Duitsche hoofdstad, niet ontvangen.

.... te Zwolle. Wij begrijpen volstrekt niet waaraan het niet-ontvangen van uw verslag is toe te schrijven. Er schijnt — door wien weten wij nog niet — nalatigheid in de bezorging te hebben plaats gehad daar ook de verslaggever uit Haarlem en een schrijver uit Leeuwarden ons vragen, waarom wij de door hen gezonden stukken niet hebben opgenomen. Aan de redactie ligt de schuld niet, dat kunnen wij u verzekeren. Uw vermoeden dat de heer N..... uit de stad zou zijn is juist; vóór 14 Aug. zult gij hem niet vinden te 's Hage.

Programma's.

's Gravenhage. — Orgelbespeling in de Kloosterkerk, op 14 Juli, door den heer A. N. Koopman, organist der Groote Kerk; ten behoeve van een in de Groote Kerk te stichten nieuw orgel, met geheel belangloze medewerking van Friol, K. Griepkoven, uit Keulen (alt), onderwijzers in den zang aan de muziek-school te Leiden. — 1. Preludium in c-mol, J. S. Bach; 2. Recitat. en Arioso uit „Die Zerstörung Jerusalems“, Ferd. Hiller; 3. Orgelsonate (N°. 6) op de melodie van „Het gebed des Heeren“, Mendelssohn; 4. Aria uit „Elias“, Mendelssohn; 5. Einleitung zu Graun's Tod Jesu, Adolph Hesse; 6. Dignare domine uit het „Dettinger Te Deum“, G. F. Händel; 7. Toonstuk voor orgel in F-dur, N. W. Gade.

Groningen. — Muziekuitvoering op 5 Juli, in de sociëteit De harmonie. — 1. Feestton, Bekker; 2. Overture: Die Haide-schacht, Von Holstein; 3. Symphonie n°. 4, Niels W. Gade; 4. Fantaisie: Les martyrs, Donizetti. — 5. Overture: Guillaume Tell, Rossini; 6. Le premier amour. Polka voor piston (de heer D. Schoofs), Neumann; 7. a. Entr'acte aus Rosamunde, Schubert; b. Zwei Ungarische Tänze, Brahms; 8. Fantaisie: Les Huguenots, Meyerbeer.

Haarlem. — 12 Juni. — Uitvoering der haarlensche Bach-vereeniging, in de Groote Kerk, met medewerking van mejuffrouw Adèle Asmann, concertzangeres uit Berlijn, en de hh. E. Skladsky uit Amsterdam (viool), W. H. C. Schmölling en Joh. Bastiaans Jr. uit Haarlem (orgel). — 1. Preludium en Fuga, a-mol, voor orgel (de heer Bastiaans), Bach; 2. Aria uit „Herakles“ (mej. Asmann), Hindel; 3. Sonate, g-mol, voor viool (de heer Skladsky), Tartini. — 4. Litanei (mej. Asmann), Schubert; 5. Fuga op den naam „Bach“, voor orgel (de heer Schmölling), Schumann; 6. Aria uit de „Matthäus-Passion“ (mej. Asmann), Bach; 7. Fantasia voor orgel, Rinck.

Roorn. — Viering van het 35-jarig bestaan der liedertafel Sappho. — A. — 11 Juli. Groot concert. — 1. Feestvoorspel, voor orkest, H. A. Meyroos; 2. Festgesang an die Künstler, Mendelssohn (groot koor met quartet en begeleiding van koperinstrumenten); 3. Liedertafel „Eutrope“ van Amsterdam; a. Du bist mein Traum, Zimmermann (in plaats van Weemoed van Ch. Hanssens); b. Roeterslied, C. C. A. De Vlieg; c. Soldatenkoor uit de Heiligenlee-cantate, R. Hol (koor met orkest). — 5. O Welt, du bist so wunderbar, H. A. Meyroos (koor met orkest); 6. Liedertafel „Ameltes mannenkoor“ van Amsterdam; a. De uitwijkelingen, F. A. Gevaert; b. Jan-Maat, R. Hol; 7. Bede, C. C. A. Heijne (koor met baryton-solo); 8. Kriegerarsenie, Fischer (koor met orkest).

B. — 13 Juli. Groot concert. — 1. Symphonie n°. 5, c-mol, L. Van Beethoven; 2. Aria voor sopraan uit het oratorium „Die Auferstehung“, G. A. Heijne; 3. Fantaisie uit de opera Fidelio van Beethoven, voor orkest, H. Van Bree. — 4. Einleitung zur Oper Loreley, voor orkest, M. Bruch; 5. Variations de concert, sopran-solo, Rode; 6. Liedertafel „De harmonie“ van De Beemster; a. Neerlands taal, Stille; b. Zingen, C. C. A. De Vlieg; 7. Liederen voor sopraan: a. O! zieh mich nicht so lüchelnd an, en b. Ich muss hinuss, ich muss zu dir, W. F. G. Nicolai; c. Es war ein Traum, E. Lassen; d. Volkslied, J. W. Wilms.

Rotterdam. — Orgelbespeling in de Groote Kerk, op 30 Juni. — 1. Tocatta, G. Muffat; 2. Andante sostenuto (op. 2, n°. 7, A-dur), en 3. Allegretto (op. 10, n°. 6, G-dur), beiden van Carl

Platti; 4. Sonate-pastorale (op. 88, G-dur), Josef Rheinberger; 5. Koraal (Jesu meine Zuversicht), A. Hesse; 6. Halleluja (uit de "Messias" van G. F. Händel), Ernst Köhler.

— 14 Juli. — 1. Præclodium (e-mol), J. S. Bach; 2. Capriccio (opera: la, sol, fa, mi, re, ut, voor orgel bewerkt door J. B. Litau), Girolamo Frescobaldi; 3. Concert (a^o. 2, B-dur), G. F. Händel; 4. Transcription (Holy, holy), G. F. Händel; 6. Fuga (op. 60, n°. 6, über den Namen BACH), R. Schumann.

Utrecht. — Domkerk, 20 Juni. — 32e Orgelbespeeling door Richard Hol. — 1. Inleiding; 2. Fuga n°. 2 op den naam B.A.C.H., R. Schumann; 3. Passacaglia (gecomponeerd omstreeks 1627), G. Frescobaldi; 4. Pastorale uit het oratorium "De Messias", G. F. Händel; 5. Tocatta en Fuga (d-mol), J. S. Bach; 6. Marche funèbre en Chant séraphique, Alex. Guilmant; 7. Naspel.

Zwolle. — 20 April. — Concert ten behoeve van de noodlijdenden door den watersnood. — 1. Balladen: (a. Præambule, 2. Polonaise) voor piano, Schumann; 2. Zang: a. Schlummerlied; 3. Die Glocken lauten das Ostern ein, trio, beide van Abt; 3. Adagio et Rondo, voor piano en viool, Ch. De Bériot; 4. Aria aus Figaro's Hochzeit, voor sopraan, Mozart; 5. Quatuor voor piano, Czerny. — 6. Das Herz am Rhein, lied voor alt, W. Hill; 7. Sonata van Scarlatti en Wals van Chopin (oeuvre posthume), voor piano; 8. Aria uit "Faust" van Gounod, en, Walzung, lied van Schumann; 9. Grande fantasia sur les motifs de l'opéra "Obéron", voor piano en viool, Vieuxtemps.

— 22 April. — Concert, te geven door de beroemde kapel van Julius Langenbach (Kaiser Cur-Orchester). — 1. Ouverture: Nachklänge von Ostian, Niels W. Gade; 2. a. Bajaderentanz, b. Hochzeitszug aus der Oper: Peramos, Anton Rubinstein; 3. Symphonie n°. 4, L. Van Beethoven. — 4. Les préludes, Sinfonische Dichtung, Fr. Liszt; 5. Abendruhe, für Harfe u. Streichinstrumente, Von Loeschhorn; 6. Du und Du, Walzer, Strauss; 7. Fantaisie aus: Tannhäuser, R. Wagner; 8. (Neu) Im grünen Walde, musikalischer Scherz, Eitner.

— Muziekschool. Openbare uitvoering, op 3 Mei. — Corneliussarech, door het jonge korps, Meudelssohn; 2. Grand solo pour flûte, door P. Fels, Tulon; 3. Andante uit het quartet opus 77, door J. Troostwijk, J. Wetsels, E. Anholt, J. Ootmerssen, Haydn; 4. In die Ferne. Solo voor valdbloem, door J. H. Lans, Büchner; 5. a. Gebet, b. Alla polacca, voor violoncel, door J. Ootmerssen, Goltnerman; 6. Zangerafsch, koor, door de 1e, 2e en 3e zangklassen, J. H. Becker. — 7. Lof der liefde. Cantate, door de 1e, 2e en 3e zangklassen, R. F. Bokelman; 8. Serenade. Solo voor cornet à piston, door J. Lans, Pflüg; 9. Fantaisie pour clarinette sur l'opéra L'ambassadrice, door Ph. Polak, F. Beer; 10. Concerto (nede) voor viool, door J. Troostwijk, De Bériot; 11. Ständchen voor tenorhoorn, door J. Schuttevaer, Spindler; 12. Ouverture Figaro's Hochzeit, door het strijkorkest, Mozart.

— 21 Juni. Pius-concert. — 1. F. Durante, Magnificat; 2. J. Denefve, Regrets. Mélodie pour piano, violon et orgue; 3. W. V. Bartholomæus, Ave Maria, solo voor baryton; 4. A. Van Riemsdijk, Prière. Mélodie religieuse pour violon et piano; 5. J. Brahms, Schicksalslied. — 6. Joh. J. H. Verhulst, Pius-cantate; 7. Sonate op. 30, pour piano et violon, L. Van Beethoven; 8. A. André, Te Deum.

Nederlandsche Toonkunstenaars-Vereeniging.

OPGAAF DER NIEUWE LEDEN,

toegetreden na 1 Mei 1876 (Tweede vereenigingsjaar).

AMSTERDAM.

Gewone leden:

Mej. F. Stoezt (thans mevr. M. Hageman), de heeren J. Kinsbergen, Leonard J. Van Loenen, M. Sieveking.

Belangstellende leden:

de heer J. M. Cantor, mej. Eggers, de heeren J. F. Gosschalk, F. Van den Heuvel, Mr. J. A. Levy, J. J. Nissen, Rnd. vom Rath, F. E. Philips, Fred. H. Sobels, Fred. Wagner, J. Weetjen, H. J. De Lange, Dr. H. G. H. Groenewegen, W. Hampe, Jer. De Vries, Mej. S. J. M. Hordijk, uit Dordrecht.

ARNHEM.

Gewone lid:

de heer B. Perquin.

Belangstellende leden:

de heeren W. K. Kien, Luit. Schmith.

DORDRECHT.

Gewone lid:

de heer W. Kes.

Belangstellende leden:

de heeren Dr. P. M. Kros, F. E. Van Houtzijne, C. L. Bouman, A. A. Columby, H. J. Ochsendorff, Joh. Kwast, F. N. Nothdruff.

's GRAVENHAGE.

Belangstellend lid:

de heer J. F. Boogaard.

HOORN.

mej. C. J. Bast, Belangstellend lid.

LEIDEN.

Gewone leden.

mej. A. Schultz—Lessing, de heer B. J. De Goey.

Belangstellend lid:

de heer Dr. C. Leemans.

PURMEREND.

de heer P. J. Groot, Gewone lid.

ROTTERDAM.

Belangstellende leden:

de heeren P. De Hoog, P. P. H. De Groot, H. Smits.

ZUTPHEN.

de heer Joh. Anth. Vrugtman, Gewone lid.

ANTWERPEN.

Gewone leden:

de heeren Joh. Mertens, Joost van der Plassche.

BEBEGEN IN HENEGOUWEN.

Gewone leden:

de heeren Emile Blauwaert, G. Huberti.

BRUSSEL.

de heer Louis Brassin, Gewone lid.

ATHEU.

Belangstellende leden:

J. C. Van Diemen, H. W. Van Ammers, J. C. Van Wessern, Dr. G. A. Haremaker.

Mej. W. Gips te Dordrecht en de heer L. B. W. G. Offermans te 's Gravenhage, hebben verzocht overgeschreven te worden van de gewone leden naar de belangstellende leden.

In het begin van September zal aan de leden worden toegezonden: het jaarverslag, de gewijzigde wet, de catalogus, enz. enz., waaraan met ijver wordt gewerkt.

Juli 1876.

W. F. G. NICOLAI,
Secretaris.

ADVERTENTIËN.

HARMONIE: „DE VOLHARDING,” GOES.

Vacant de betrekking van Directeur, voorloopig tegen eene jaarwedde van f400,—. Zij, die in staat zijn Viool- en Pianoles te geven, zullen de voorkeur genieten.

Sollicitatiën worden ingewacht bij het bestuur tot 15 Augustus aanstaande.

Naamens het bestuur,

Z. D. VAN DER BILT LA MOTTHE,
Voorzitter.

P. ROSS, Secretaris.